

Szántó Száva: A sámánizmus hatása Alejandro Jodorowsky munkásságára – avagy a szimbólumok rejtett nyelve

- 2024. 03. 04.

Alejandro Jodorowsky, a chilei színházi alkotó és filmrendező fiatalkorát a költészet iránti szenvedélye határozta meg. Később aztán érdeklődését teljes egészében a színház kötötte le, mivel a játék és a kézzel készített kellékek, a bábok teljesen elbűvölték. A pszichologizáló színházzal azonban, ami meglátása szerint a valóság utánzását tűzte ki céljául, sosem tudta azonosítani magát és a munkáját. Mivelhogy Jodorowskynak nem a valóság utánzása vagy egy szöveg színrevitele volt a célja, színháza a képzelet határtalan szabadságában mozgott. A chilei évek után Mexikóban például olyan performanszokat hozott létre, amelyekben nem színészek testesítettek meg előre megírt karaktereket, hanem a nézők saját problémáikat, traumáikat, saját benső drámájukat vitték színre. Szerinte ugyanis minden ember hordoz magában valami olyan cselekedetet, amelynek megvalósulását és megvalósítását a normál körülmények nem engedik, nem teszik lehetővé. (Jodorowsky 2010, 31). A művész ezeknek az elfojtott tetteknek a kibontakozására szeretett volna teret és lehetőséget nyújtani. Jodorowsky saját színházi tevékenységének, teátrális kutatásának a terápiás dimenziók felé történő elmozdulását ezektől a mexikói évektől datálja. Az alkotót a színház, mint az önmegismerés eszköze foglalkoztatta, mivel hitvallása szerint: „Nem azért járunk színházba, hogy elmeneküljünk önmagunktól, hanem hogy helyreállítsuk kapcsolatunkat azzal a rejtéllyel, amelyek

mi magunk vagyunk.” (Saját fordításomban. Jodorowsky 2010, 28).

A chilei, majd mexikói színházi kísérletek után Jodorowsky Párizsban telepedett le, ahol az egyre inkább terápiás vonásokat felmutató módszerének tovább fejlesztésével foglalkozott. A kétezres évek elejétől kezdve ugyanis, Párizsban létrehozta a Mystical Cabaret-t, amelynek ülésein, vagy „konferencia-happeningjein” (Saját fordításomban. Farcet 2010, 3.) minden héten szerda esténként olyan nyilvános hirdetések nélküli és ingyenesen látogatható, közösségi eseményeket szervezett, amelyeket alkalmanként ötszáz néző látogatott. E közönségnek a soraiból kerültek ki aztán azok az önként jelentkező személyek, akiknek problémáik, traumáik, komplexusaik a színpadra kerültek, hogy azokat az est házigazdája a jelenlévők szeme láttára oldja fel, gyógyítsa meg (Farcet 2010, 8). A Mystical Cabaret közösségi ülésein kívül azonban, Jodorowsky-t mindeközben olyan privátban jelentkező, egyéni esetetekkel hozzáforduló páciensek is felkeresték, akik megoldatlannak tűnő problémájukra a művész módszerétől reméltek megoldást. Ezt a módszert pedig Jodorowsky ekkora már a következőképpen definiálta: az emberek problémáin alapuló, gondosan kidolgozott program, cselekvés vagy cselekvések sorozata, amely egy adott időintervallumon belül teljesítendő. Célja: a páciensek önmagukkal azonosított személyiségüknek (téves önképüknek) a megtörése, így téve lehetővé a valódi énjükkel (öntudat) való (újra) egyesülést (Jodorowsky 2010, 49). A segítségét kérő páciensek tehát, a panaszuk ismertetése után, rendszerint Jodorowsky házában, vele együtt feltárják több generációra visszamenőleg a családi múltjukat, viszonyaikat, öröklött családi mintáikat, mígnem a művész rámutat traumájuknak lehetséges eredetére. Mivel Jodorowsky szerint nem elegendő a problémának, illetve annak okainak a felismerése, mert ez önmagában még nem

vezet a trauma feloldásához, a részletes beszélgetéseket egy, a páciens számára előírt cselekvés vagy cselekvések sorozata követi. Az alkotó meglátása szerint ugyanis a cselekvések által lehetséges a valódi változás, mert a cselekvések véghezvitelében valósul meg következetesen a pácienseknek a változással, illetve a változtatással kapcsolatos elhatározása (Jodorowsky 2010, 118).

Jodorowsky saját módszerére a „pszichomágia” (Saját fordításomban. Jodorowsky 2010, ix) elnevezést használja. Ennek oka, hogy a művész még a mexikói évei alatt egy népgyógyító, Pachita asszisztenseként tevékenykedett, így lehetősége volt részt venni a sámán különböző gyógyításain, operációin. Fontos megjegyezni, hogy bár Jodorowsky az ekkor szerzett tapasztalatait, illetve a népgyógyító(k) által használt technikát különböző módon és mértékben felhasználta módszerének kialakításához, mégis nagyon élesen elkülöníti azt a sámánizmustól. Ennek oka, hogy a „primitív terápiáknál” (Jodorowsky 2010, ix) a sámánnak muszáj fenntartania a személyét övező misztikumot, így érve el azt, hogy a páciens szemében egy olyan személy képe jelenjen meg, aki az „isten és természetfölötti szövetségesei” (Jodorowsky 2010, ix) segítségével képes gyógyítani.

Jodorowsky ezt nevezi „szent-csapdának” (Saját fordításomban. Jodorowsky 2010, viii), meglátása szerint ugyanis, ahhoz, hogy a rendkívüli megtörténjen, szükséges, hogy a beteg szilárdan higgyen a gyógyulás lehetőségében, vagyis számos esetben a csodák létezésében. A siker érdekében így a sámánnak az első találkozás során muszáj olyan kreatív trükköket alkalmaznia, amelyekkel meggyőzi vendégét arról, hogy az anyagi valóság engedelmeskedik a szellem valóságának, vagyis a tudattalan kapacitása meghaladhatja az értelmet (Jodorowsky 2010, viii). Balázs Géza *A művészet és a nyelv születése* című könyvében (2021) írja, hogy: „A régi szövegek az ősi nyelvet képes,

parabolisztikus nyelvnek, «csalibeszédnek» tekintették. Az ősi nyelv nem racionális, hanem szakrális, voltaképpen varázs, rejtély. A nyelv eredeti felfogása közel volt a látomáshoz, álomhoz; homályosan fogalmazni vagy álomban beszélni nem állt messze egymástól.” (Balázs 2021, 50). A sámánok által előállított orvosságokat szintén titokzatos homály fedi, a páciens pedig nincs tudatában annak, hogy melyik cselekedetet miért kell elvégeznie. Jodorowsky módszere ezzel szemben abban rejlik, hogy a kliens teljesen tudatában van annak, hogy melyik cselekedet hogyan szolgálja a gyógyulását. Így válik a páciensből saját problémájának, traumájának gyógyítója, s ezért nem csak „mágia”, hanem „pszichomágia” Jodorowsky módszerének a neve.

„A szimbólum túlmutat a fizikai valóságon. A szimbolizmus gyökere: ahol a test és lélek még egy” – írja Balázs (Balázs 2021, 50). Jodorowsky meglátása szerint pedig „a tudattalan számára könnyebb megérteni az álomnyelvet, mint a racionális nyelvet. Bizonyos szempontból a betegségek álmok, olyan üzenetek, amelyek megoldatlan problémákat tárnak fel.” (Jodorowsky, 2010, vii). Pachita például a testi tünetekkel hozzá érkező pácienseknek nemcsak a testét vette vizsgálat (számos esetben kés) alá, hanem az auráját is. Ebben pedig, Jodorowsky személyes tapasztalata és beszámolója szerint, Pachita-nak a szimbolikus kommunikációban való szakértelme nagy segítség volt.

(...) nagyon figyelt a tárgyakra, például az ékszerekre, amelyeket valaki viselt. Emlékszem egy nőre, aki egy ovális karkötőt hordott. A belsejében, egy kis lyukba, amely szintén ovális alakú volt, egy óra volt behelyezve.

Nyilvánvalóan az édesanyja ajándéka volt, és Pachita hamar látta, hogy a nő nem fogja megoldani a problémáit, amíg ki nem vonja

magát az édesanyja befolyása alól. Fontos megjegyezni, hogy a lyuk az anyát szimbolizálta; abban az értelemben, hogy még mindig az anya volt az, aki működtette, vagyis ketyegésre készítette lánya óráját.... Pachita ösztönösen megfejtette a szimbolikus üzenetet és egy teljes rituálét javasolt, hogy a nő megszabaduljon a tárgytól. Számára semmi sem volt ártatlan; a világ valóban a szimbólumok állandó kölcsönhatásban lévő erdeje volt. (Saját fordításomban. Jodorowsky 2010, 106).

Pachita alkalmazott szimbolizmusát Jodorowsky saját testén is megtapasztalhatta. Miután kiderült, hogy daganat van a májában a művész beleegyezett, hogy kezelje, vagyis operációt hajtson rajta végre a sámán. A műtét elején Pachita egy hatalmas késsel a kezében és imádkozó követőivel körülvéve állt Jodorowsky előtt, aki elmondása alapján ekkor nagyon szeretett volna felállni és elmenni, de már késő volt, mivel a húsába vágó olló okozta fájdalom áthatotta testét. „Vér folyt, és azt hittem, meg fogok halni.” (Saját fordításomban. Jodorowsky 2010, 92). Majd Pachita felvágta Jodorowsky hasát, aki emiatt, a személyes beszámoló szerint, körülbelül nyolc percig szörnyen szenvedett. Ezután a sámán megitatott vele egy kis gyógyteát, aminek a hatására a művész újra érezte, hogy a vér átjárja testét. Pachita ezekután úgy tett, mintha Jodorowsky máját kihúzná, majd kezét végig simította a beteg hasán, hogy lezárja a sebet, s ezzel, Jodorowsky elmondása szerint, a fájdalom azonnal megszűnt. A művész hozzátette: „Ha ez bűvészműtét volt, az illúzió tökéletes volt.” (Saját fordításomban. Jodorowsky 2010, 92). Azonban arról is nyilatkozott az idén 93. életévét betöltő Jodorowsky, hogy az operáció óta, soha semmi gondja nem volt a májával (Jodorowsky 2010, 92).

Pachita nagymértékben járult hozzá a pszichomágia megalkotásához. Jodorowsky ugyanis mellette, az ő munkásságát figyelve fedezte fel, hogy amikor valaki keresztül megy az operáció ismert mozdulatain s menetén, akkor az emberi test úgy reagál, mintha egy valódi műtéten esne át az illető. „Ha azt mondom neked, hogy felnyitom a gyomrodat, hogy kiviegyek egy darabot a májadból, egy asztalra fektetlek, és pontosan reprodukálom az összes szagot és mozdulatot, ha késszúrást érzel a bőrödön, ha látod, hogy vér spriccel, ha azt érzed, hogy a kezem a beleidben turkál és kivesz valamit, akkor «megoperáltak»” (Saját fordításomban. Jodorowsky 2010, 105). Jodorowsky szerint ugyanis az emberi test közvetlenül, naivan, mondhatni gyermeki módon fogadja be a szimbolikus nyelvet. A mexikói évek alatt, Pachita jóvoltából tehát több ismeretre is szert tett a művész. Például arra, hogy hogyan kell használni a szimbolikus szókinccset, annak érdekében, hogy az bizonyos hatásokat váltson ki az emberekben. Emellett elsajátította azt is, hogy hogyan lehet a tudatalattit a saját nyelvén irányítani, többek között a szimbolikus szókinccs, s azon belül is a szavak, a tárgyak, vagy akár a cselekedetek segítségével (Jodorowsky 2010, 111). E megszerzett ismeretek módszerének egyik alapjaként szolgálnak, s gyógyításaiban azóta is kulcsfontosságúak. A Jodorowsky-féle módszer gyakorlati alkalmazásának számtalan példája van, a következőkben három egyéni esetet szeretnék bemutatni, amelyek a Jodorowsky által rendezett gyógyítási technikát bemutató, *Psychomagic, A Healing Art* című dokumentumfilmben szerepelnek. (Paris: Satori Films. 2019)

1. Eset: Az apja által bántalmazott férfi az öngyilkosság küszöbén (Jodorowsky, A. *Psychomagic, A Healing Art*. [Film]. Paris: Satori Films. 2019).

Ez esetben egy olyan párizsi férfiről van szó, akit gyermekkorában testvéreivel együtt bántalmazott az édesapjuk. Felnőtt korában a férfi már több öngyilkossági kísérleten van túl, sőt az önkezével okozott halál gondolata mindennapossá válik számára, amikor találkozik Jodorowsky-val. A gyógyulási folyamat itt is a férfi családjának és múltjának felvázolásával kezdődik, majd a konkrét cselekvéssorozatok kivitelezésére már Spanyolországban kerül sor. A két nagyméretű kövön fekvő páciens meztelen felsőtestén, pontosabban mellkasán Jodorowsky először néhány egymásra rakott fehér tányért tör szét egyenként egy kalapáccsal. Miután a törmelékek nagy részétől megtisztítja a férfi testét, egy fabottal lassan és láthatólag nagyobb erőt kifejtve, vonalat húz a szegycsontja mentén, majd egyik kezét mellkasának jobb, másik kezét pedig bal oldalára helyezve olyan mozdulatokat tesz, mintha a mellkast ellentétes irányba szétfeszítené. Ezek után egy kupac fekete, gumyszerű zsinórt tesz ugyanoda, amit már a férfi kezeivel együtt mozgatnak, majd a zsinórokat egy csomóba gyűrik, s azt a férfi maga mögé dobja. Jodorowsky ezután felülteti a páciens és mialatt törzsét, majd fejét kezei közé fogja, mintha belefújna annak hátába, a feje hátuljába, a homlokába, s ez utolsó fújásnál egy pillanatra szeméit és orrát is befogja. Majd egy látványos hegyvidéki panoráma előtt állva a férfi a következőket mondja, miközben az előtte lévő földkupacot és az abba beleállított ásót nézi: „Úgy döntöttem, hogy visszaadom a földnek ezt a fájdalomtól terhes testet. Feláldoztam az életemet, a gyerekkoromat a testvéreimért, azért, hogy megmenekítsem őket beteg apánk gonoszságától. Ma meghalni vágyom.” Ezzel befekszik az előre megásott gödörbe, a fejére egy több helyen átlukasztott átlátszó burkot tesznek, földdel fedett testére pedig nyers húscsapatokat dobálnak, amikre a levegőben köröző keselyűk azonnal lecsapnak. A férfi egy, a burkon belülről rögzített

kamerán át szemtanúja annak, hogyan zabálják fel, marcangolják szét a rajta elhelyezett húsdarabokat a dögevő madarak. Kis idő elteltével Jodorowsky elzavarja őket és kiségti a férfit a gödörből. Meztelen testére több üveg fehér tejszerű folyadékot önt, majd miután páciense tisztára törölközött és segítségével új ruhába öltözött, a mellkasára teszi – egy piros lufi madzagjának végére kötözve – édesapjának a fényképét és a következőket mondja: „Itt van az apád. Fogd és szabadulj meg tőle.” A férfi elveszi a fényképet és azt a piros lufival együtt az ég felé ereszti. Két hónappal később egy interjú során a volt páciens úgy nyilatkozik, hogy az eltelt idő alatt több felismerésre is jutott, mint például, hogy a párizsi életmód nem neki való, de mosolyogva számol be arról is, hogy már sokkal kevesebb öngyilkosságra készítő gondolata van.

1. ábra Jodorowsky, A. Psychomagic, A Healing Art. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

2. ábra Jodorowsky, A. *Psychomagic, A Healing Art*. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

3. ábra Jodorowsky, A. *Psychomagic, A Healing Art*. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

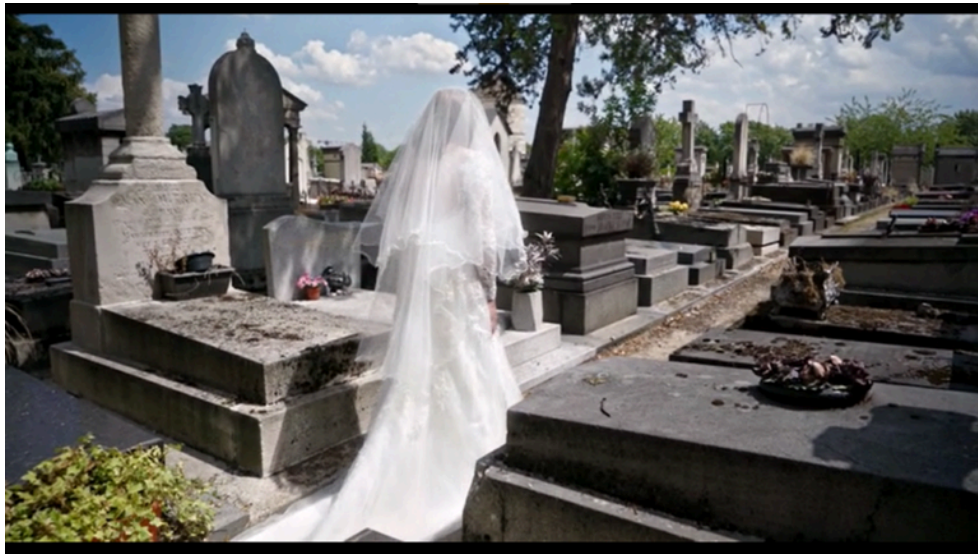
2. Eset: Egy mexikói nő, akinek a vőlegénye az esküvőjük napján lett öngyilkos (Jodorowsky, A. *Psychomagic, A Healing Art*. [Film]. Paris: Satori Films. 2019).

Jodorowsky 2018-ban találkozik azzal a mexikói nővel, akinek vőlegénye 2010-ben az esküvőjük napján lett öngyilkos. A férfi gyakorlott ejtőernyős volt, aki minden ugrást megelőzően felhívta mennyasszonyát, hogy elmondja neki, mennyire szereti. Így történt ez aznap reggel is, amikor a pár

a férfi lakásán tartózkodott, aki miután az említett módon szólt jegyeséhez, hirtelen kivetette magát az ablakon és az egyik alsó szomszéd lakásának erkélyére esett. Ezt követően a nő elhagyta Mexikót, azt az országot, ahol vőlegényével együtt képzelték el jövőjüket, s csak most, nyolc év múltán, a gyógyulás reményében tér vissza. Jodorowsky kíséretében először a halál színhelyére mennek, ahol a nő immár a többszintes épület előtt állva meséli el még egyszer az aznap történeteket. Majd mennyasszonyi ruhájában ellátogat volt vőlegényének a sírjához, ahonnan útja egy templomba vezet. Itt fehér ruháját leveszi, karjába veszi és felviszi az oltárhoz, ahol azt egy ravatalozót idéző emelvényre helyezi. Az emelvény mögötti rész aztán felnyílik és belőle egy tartó szerkezet emelkedik fel, amire egy öltönyös férfi rádobja a fátyolos ruhát. A szerkezet ezek után visszasüllyed a mélybe, a felnyílt ajtók pedig lezáródnak. A gyógyítási folyamat következő jelene még a földön kezdődik, ahogy ráadják a nőre a szükséges felszereléseket, ám nem sokkal később már egy helikopterben látjuk, ahonnan egy ejtőernyőssel együtt készülnek kiugrani. A landolásuk utáni percekben a nő úgy nyilatkozik, hogy „szabad vagyok! Végre megtettem.” Három nappal később pedig a következőket mondja:

Úgy éreztem, hogy ez volt az a lépés, amit meg kellett tennem. Szó szerint. Az ugrás, amit meg kellett tennem, annak érdekében, hogy felszabadítsam magam. Nem arról van szó, hogy elfelejtem azt, ami történt, arra mindig emlékezni fogok. De már nem érzem azt, hogy bűnként, büntudatként cipelem magammal, valami olyan dologként, amivel kapcsolatban mindig hiányérzetem volt, mert nem tudtam elköszönni, bűcsút mondani. Most hiszem, hogy találok valamit, ami szellemileg és lelkileg

is feltölt, hogy folytatni tudjam, hogy boldog legyek.

4. ábra Jodorowsky, A. Psychomagic, A Healing Art. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

5. ábra Jodorowsky, A. Psychomagic, A Healing Art. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

6. ábra Jodorowsky, A. *Psychomagic, A Healing Art*. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

7. ábra Jodorowsky, A. *Psychomagic, A Healing Art*. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

3. Eset: Egy negyvenhét éves férfi, aki nem akar többé dadogni (Jodorowsky, A. *Psychomagic, A Healing Art*. [Film]. Paris: Satori Films. 2019).

Ez esetben a páciens egy olyan negyvenes éveinek végén járó férfi, aki hatéves kora óta dadog, s felnőtt korára az ebből fakadó problémák olyannyira elhatalmasodtak, hogy úgy érzi, már nem akar többé itt lenni. Jodorowsky a gyógyítást itt is egy nagyon részletes és alapos, családi múltat

és viszonyokat feltáró beszélgetéssel kezd, melynek végén rámutat a férfi dadogásának okára. Mivel a beszélgetés közben Jodorowsky egyik kérdéséből kiderül, hogy a férfi tizenkét évesnek érzi magát, illetve annak okán, hogy a dadogás egy gyermekkori, családi traumára vezethető vissza, a gyógyulás első lépéseként a művész és páciense egy vidámparkba látogatnak. Jodorowsky kézen fogva vezeti be a férfit, akin egy gyerek/tinédzser öltözéket idéző matrózbóluz, ahhoz illő nadrág, cipő, valamint kalap van. A férfi azáltal, hogy önfeledten szaladgál, miközben fagyaltot eszik és az ott lévő gyerekekkel együtt próbálja ki a különféle játékokat, gyakorlatilag újra éli a gyerekkorát. A következő napot aztán így kezdi Jodorowsky: „Tegnap szabadjára engedted a gyereket. Teljesen átélted. Mindent megengedtél neki. Most a felnőtteknek kell mindent megengedniük.” Ezúttal egy templom belsejében vannak, ahol a gyermekkor után a páciensnek a felnőtt férfi létével foglalkozni kell, mert a dadogás miatt életének e szakaszát nem tudta teljes mértékben átélni, megtapasztalni. E szakrális térben Jodorowsky mint „atyai archetípus, aki több nemzedéket képvisel, köztük a páciens saját nemzedékét is”, megfogja a páciens heréit és arra kéri, hogy helyezze át férfi energiáit az arcába, a szájába, és beszéljen. „Elfogadom, hogy felnőtt vagyok. Negyvenhét éves vagyok. Nagyon jól tudok beszélni. Nagyon jól” – ismétli szinte kiabálva Jodorowsky után a férfi, majd egy nyelvtörőt is elmond egymás után többször, szintén hangosan és hiba nélkül. Ekkor Jodorowsky kijelenti, hogy meggyógyult, és a páciens egész testét befedi arany színű festékkel. Így sétál ki a templomból és be Párizs forgalmas utcáira, miközben folyamatosan beszél, szövegrészleteket idéz hibátlanul. A gyógyítás utolsó elemeként a férfi megöleli Jodorowsky-t és azt mondja: „Negyvenhét éves vagyok és férfi vagyok. Nagyon köszönöm!”

8. ábra Jodorowsky, A. Psychomagic, A Healing Art. [Film].
Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-
Jodorowsky.

9. ábra Jodorowsky, A. Psychomagic, A Healing Art. [Film].
Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-
Jodorowsky.

10. ábra Jodorowsky, A. Psychomagic, A Healing Art. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

11. ábra Jodorowsky, A. Psychomagic, A Healing Art. [Film]. Paris: Satori Films. 2019. Operatőr: Pascale Montandon-Jodorowsky.

Tehát „a pszichomágia tanácsokat ad a problémák megoldására a mágia technikáinak nem babonás módon történő alkalmazásával.” (Saját fordításomban. Jodorowsky 2010, 237). Jodorowsky bár elhatárolódik attól, a fentebb említett okok miatt, hogy magát sámánnak nevezze, Hoppál Mihály szerint a sámán „kéességei között a legfontosabb, hogy gyógyítani tudott, ő volt a közösség, a nemzetség, a törzs gyógyító erejű varázslója. Ez igen fontos társadalmi funkció, hiszen a célja az egészséges és a beteg állapot

közötti közvetítés során a megbontott egyensúly helyreállítása, az egyén munkaképességének visszaadása” (Hoppál 2015, 193). Igaz tehát, hogy Jodorowsky módszere, bár merít a népgyógyítók eszközeiből és technikáiból, de nem azonosítható velük, mégis művészetének és a sámánizmusnak közös pontja és célja az emberek problémáinak, betegségeinek, akár társadalmi szinten is előidézett gyógyítása. Emellett a művész gyógyító technikájának középpontjában, hasonlóan a Pachita-féle sámánizmushoz és mágiához, a szimbolikus cselekedetek és a „változásokat generáló tudatalatti” (Balázs 2021, 48.) áll, amely, mivel „szimbolikus, képszerű és preverbális” (Balázs 2021, 48.), könnyebben megérti például az álmnyelvet, mint a racionális nyelvet (Jodorowsky 2010, vii). Bár „mi elvesztettük a parabolisztikus és szimbolikus kifejezés iránti eredeti vonzalmunkat” (Balázs 2021, 50.), Jodorowsky gyógyító módszerének mai napig nélkülözhetetlen pontja a szimbólumok rejtett nyelvének értelmezése, s használata.

Irodalom

Balázs Géza 2021. *A művészet és a nyelv születése, Szemiotika, művészetelmélet, antropológiai nyelvészet.* MNYKNT–IKU, Budapest.

Farcet, Gilles 2010. „A Portrait of the Artist in Panic Character.” In *The Transformative Power of Shamanic Psychotherapy.* Ford. LeValley, R. Vermont: Inner Traditions, 2–9.

Hoppál Mihály 2015. „A sámán, mint mediátor.” 192—202. In *A spirituális közvetítő.* L'Harmattan Kiadó, Budapest.

Jodorowsky, Alejandro 2017. *Manuel de Psychomagie.* Ford. Alex Lhermillier, Nelly Lhermillier. Paris: J'ai Lu.

Jodorowsky, Alejandro 2019. *Psychomagic, A Healing Art.* [Film]. Paris: Satori Films.

Jodorowsky, Alejandro 2010. *Psychomagic: The Transformative Power of Shamanic Psychotherapy*. (Ford. Ford. LeValley, R.) Vermont: Inner Traditions.

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

Ez az oldal az Akismet szolgáltatást használja a spam csökkentésére.

Ismerje meg a hozzászólás adatainak feldolgozását .

© 2024 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.